

2. Горбатюк Р.М. Вдосконалення концепції навчання майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю / Р.М. Горбатюк // Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту. Серія : Педагогіка та психологія. – Вип. 335. – Чернівці : Рута. – 2007. – С. 44-48.

3. Повідайчик О.С. Формування інформаційної культури майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Повідайчик Оксана Степанівна. – Тернопіль, 2007. – 182 с.

4. Герасимов А. Компас-3D V12 / Анатолий Герасимов. – СПб. : БХВ-Петербург, 2010. – 967 с.

УДК 378.147:808.5

Грицаєнко Людмила Михайлівна

доц. кафедри педагогіки та методики професійного навчання
Київського національного університету технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ОСНОВИ КРАСНОМОВСТВА» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті відзначена актуальність курсу «Основи красномовства» при підготовці високопрофесійних фахівців у будь-якій сфері діяльності, а саме у галузі педагогічної освіти. Проведено дослідження про формування складових професіограми педагога – професійних компетентностей, зокрема комунікативної компетентності, при викладанні навчальної дисципліни «Основи красномовства».

Ключові слова: професіограма педагога, комунікативна компетентність, професійна компетентність.

В статье отмечена актуальность курса «Основы красноречия» при подготовке высокопрофессиональных специалистов в любой сфере деятельности, а именно в области педагогического образования. Проведено исследование по формированию составляющих профессиограммы педагога – профессиональных компетентностей, в частности коммуникативной компетентности, при преподавании учебной дисциплины «Основы красноречия».

Ключевые слова: профессиограмма педагога, коммуникативная компетентность, профессиональная компетентность.

The article highlighted the relevance of the course «Fundamentals of eloquence» in the preparation of highly qualified specialists in any field of activity, particularly in teacher education. A study on formation elements profессиogram teacher – professional competencies, including communicative competence in teaching discipline «Fundamentals of eloquence».

Keywords: profессиogram teacher, communicative competence, professional competence.

Постановка проблеми. Історія людства – це історія слова. Збагнути всю величність і досконалість, довершеність і гармонійність, красу і силу мови намагається не одне покоління. У Біблії сказано: «Спочатку було Слово...» Це звучить риторично, метафорично

і глибинно. Промовляючи слово, ми формуємо думку, світогляд, долю, історію свого народу та людства. Відповідальність за мовлення повинна усвідомлювати кожна людина, а особливо – це педагог – одухотворений інтелігент, справедливий вчитель-інтелектуал, златоуст, вчитель-майстер, «який володіє секретами переконуючої комунікації засобами живого слова, ... який зберіг власну душу чистою, любляче серце не втомленим, уста неложними, розум осяяний благодаттю істини, золоте слово добра й правди окрилене через власну життєтворчість, індивідуальність мікрокосмосу в макрокосмосі «планети людей» [1, с. 171]. Педагогічна майстерність розкривається у досконалому оволодінні «божественним даром» – красномовством, що означає «здатність, уміння гарно, майстерно говорити; ораторський хист. Майстерність, доладність мови» [2, с. 461].

З метою підготовки високопрофесійних фахівців, які б відповідали потребам ринку праці і могли б творчо розкритися, самореалізуватися, студентам галузі знань «Педагогічна освіта» поряд з нормативними викладається вибірково навчальна дисципліна «Основи красномовства» з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки. Вона формує компетентності педагога, «набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності», тобто «...динамічну комбінацію знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за навчальною програмою» [3, с. 32].

«Основи красномовства» як навчальний предмет викладається поряд з нормативною дисципліною «Риторика», на яку в освітньо-професійній програмі відведено всього 54 години (1,5 кредита). Це недостатня кількість годин, враховуючи актуальність курсу «Риторика», адже професійне володіння ораторською майстерністю стає в сучасному світі невід'ємним елементом підготовки фахівців у будь-якій професійній царині: дипломатії, юриспруденції, педагогіці,

медицині, торгівлі, мистецтвознавстві, психології, для роботи в соціальній сфері... [4, с. 238]. Це науки людинознавчі, людинотворчі і є об'єктивною необхідністю у всіх галузях життя.

Навчальні дисципліни: «Основи красномовства» та «Риторика» взаємодіють одна з одною при формуванні як узагальнених (пізнавальних, творчих, соціально-психологічних, особистісних та ін.), так і професійних компетентностей, серед яких однією з найважливіших для майбутнього педагога є комунікативна.

Метою статті є дослідження особливостей викладання курсу «Основи красномовства» при формуванні складових професіограми педагога: фахових, професійних компетентностей, зокрема комунікативної компетентності в контексті підготовки педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктом дослідження виступає професіограма викладача, предметом – відносини, що складаються між викладачем та студентом в процесі викладання курсу «Основи красномовства».

Навчальна дисципліна «Основи красномовства» викладається майбутнім педагогам з метою сформувати національно свідому, інтелектуальну, творчу духовну особистість інтелігентної людини, яка досконало знає і володіє всіма видами та жанрами красномовства, комунікативно виправдано користується засобами рідної мови у конкретній ситуації спілкування, пропагує загальнолюдські ідеали та моральні цінності, прагне до самоосвіти, самовдосконалення, професійного зросту.

Курс «Основи красномовства» за структурою складається з аудиторних годин (лекційних, семінарських) та позааудиторних (самостійної роботи студентів); за змістом – з двох модулів: «Виникнення та розвиток красномовства у Стародавньому світі та країнах Західної Європи», «Виникнення та розвиток

красномовства в слов'янському світі».

При викладанні курсу «Основи красномовства» звертаємо увагу на основні фактори, що мотивують студентів – майбутніх педагогів до високопродуктивної навчально-творчої діяльності:

– обґрунтування актуальності навчального предмета для професійної підготовки та подальшого духовного та творчого росту особистості;

– використання педагогічної майстерності при викладанні навчальної дисципліни шляхом поєднання раціонального та емоційного викладу матеріалу;

– застосування різноманітних форм і методів навчання, урізноманітнення способів контакту із студентською аудиторією;

– створення студентам умов для творчого розвитку та самореалізації у процесі вивчення дисципліни.

Важливість комунікативної компетентності, що формується при викладанні навчальної дисципліни «Основи красномовства», бачимо з професіограми педагога, сформованої у курсі педагогіки вченими: С. Максимюком, В. Сластьоніним, Є. Антиповою, М. Болдиревим. Якості особистості педагога розкриваються через професійно-педагогічну спрямованість, до складу якої входить поряд з етичними категоріями (любов до дітей, щирість, скромність, самокритичність, оптимізм та ін.) також комунікативність, виразність мовлення педагога, твердість і послідовність у словах і діях; у вимогах до психолого-педагогічної підготовки відзначаються комунікативні уміння і навички: встановлювати педагогічно доцільні відносини із студентами, батьками, колегами; регулювати внутрішньо-колективні та міжколективні відносини; знаходити потрібні форми спілкування; передбачати результат педагогічної дії [5] у процесі навчання.

Сучасні педагоги, представники академічного красномовства: Г. Сагач, Л. Мацько, О. Мацько, С. Абрамович,

В. Вандишев, В. Молдован та інші автори підручників та навчальних посібників з красномовства відзначають важливість курсу з мистецтва слова при «формуванні риторичної особистості вчителя, який повинен володіти живим словом як інтеграційною якістю професійної майстерності, з установкою на педагогічну діяльність через сформовані спеціальні знання й уміння, через переконаність та ціннісні орієнтації студента на доцільність володіння мистецтвом живого слова у педагогічному процесі, педагогічному спілкуванні» [1, с. 188].

Таким чином, професійна компетентність педагога виявляється через оволодіння комунікативною компетентністю, головним інструментом педагогічної діяльності – «словом» та має вирішальне значення для досягнення успіху у відповідальній, соціально значущій справі – це навчання та виховання людини майбутнього.

Важливим є вивчення красномовства (мистецтва висловлення думки) як в діахронічному аспекті (в період історичного розвитку), так і в синхронному – функціонування мови і мовлення на сучасному етапі у всіх жанрових різновидах: академічному, політичному, дипломатичному, судовому, гомілетичному, суспільно-побутовому, рекламному та ін.

Красномовство в історичному процесі – це формування нашої духовності, культури, національної свідомості, це і є історія українського слова: слова писемного і усного, народного слова. З часом «красне слово» шліфується в усному живому мовленні, передається з покоління в покоління, відточується і виблискує всіма довершеними гранями, стає діамантом думки, енергії, переходить у безсмертя і відсвічує всіма гранями з минулого теперішнім та майбутнім поколінням – це народна творчість з усією жанровою палітрою: казок, приказок, прислів'їв, гуморесок, пісень, дум, балад, легенд... Давнє писемне слово увічне в

літописах, грамотах, життях, повчаннях, словах («Слово про закон і благодать», «Слово про похід Ігорів»); подальший розвиток знаходить слово у мовотворчості світочів людського духу, починаючи з І. Вишенського, Г. Смотрицького, М. Смотрицького, Г. Сковороди, Ф. Прокоповича, плеяди ректорів та викладачів Києво-Могилянської колегії, а згодом академії; письменників: І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, М. Коцюбинського та інших; корифеїв театру, які пропагували слово як мистецтво: М. Старицький, І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Заньковецька.

При вивченні курсу «Основи красномовства» через призму слова відстежуємо розвиток видів красномовства: формування культури народу, звичаїв (суспільно-побутове красномовство), розвиток науки та освіти через академічне красномовство (братські, гільдійські, парафіяльні школи, Інститут Живого слова, а також представників освітянської ниви); простежуємо складну історію народу та становлення державності через політичне, військове, дипломатичне красномовство; поринаємо у світ вірувань через гомілетичне красномовство, розглядаємо особливості похвального (епідейктичного) красномовства. Простежуючи життя слова, цитуючи кращі зразки з фольклору, із творів письменників, проповідників, педагогів, юристів, політиків та інших просвітителів людського духу формуємо у студентів національну свідомість, патріотизм, громадянську зрілість, загальнолюдські моральні риси, тобто якості особистості суспільної спрямованості професіограми педагога. На цю особливість мистецтва красномовства у свій час вказував Ф. Прокопович у праці «Про риторичне мистецтво», звертаючись до молоді: «Приступивши до школи красномовства, знайте, що ви прагнете до такої почесної справи, яка сама по собі справді настільки

корисна, що її належить викладати не лише для вашого добра, а й на благо... Батьківщини... це є та цариця душ, княгиня мистецтв, яку всі вибирають з уваги на достоїнство...» [6, с. 185].

З метою вивчення потреб студентів, їх прагнень та мотивації діяльності проводимо анкетування студентів на початку викладання курсу «Основи красномовства», під час вивчення та по завершенню, акцентуючи увагу на різних питаннях та проблемах: значущості дисципліни у фаховій підготовці, тематиці занять, характеру викладання матеріалу, вимоги до сучасного педагога та ін. й робимо належні висновки, коригуючи процес навчання, співпраці викладача та студента.

Ідеологією сучасної освіти є перетворення студента з пасивного споживача знань в активного творця, що може визначити проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його доцільність. Це передбачає орієнтацію в навчальному процесі на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей студентів, перехід від поточного до індивідуального навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості.

Таким чином, підготовка творчо обдарованих фахівців неможлива без активізації форм та методів навчання. Активна форма сприяє переходу студента із розряду споживача навчальної інформації у розряд суб'єкта пізнавальної діяльності, що стимулює його мотивацію до навчання. Обов'язковим стає не тільки використання у навчальному процесі нових наукових знань, але й включення творчого пошуку в освітню діяльність. З цією метою студенти під керівництвом викладача проводять окремі семінарські заняття. У кінці таких занять викладач дає оцінку роботі учасників навчального процесу та підводить підсумки. Таке семінарське заняття передбачає наявність ігрових моментів і розвиває у майбутніх педагогів не лише організаторські здібності, але й лідерські якості, навчає творчо

планувати семінарське заняття, активізувати увагу слухачів, керувати аудиторією, тобто – педагогічної майстерності. Цим створюємо дидактичну мету: ретрансляторські функції з передачі інформації замінюються на алгоритм управління навчально-творчою діяльністю, що забезпечує загальне підвищення ефективності процесу засвоєння знань і формування творчого досвіду особистості.

Для розвитку комунікативної компетентності у майбутніх педагогів використовуємо як традиційні форми і методи роботи, так й інноваційні: студенти на семінарських заняттях виступають з рефератами оглядового, дослідницького характеру, а також, щоб відчуті та досягнути джерела словесного красномовства, готують виступи-декламації: виразне читання поетичних та прозових творів, складають тести, пишуть творчі роботи. Під час виступів слідкують за вербальним та невербальним мовленням і аналізують промови доповідачів. У професіограмі педагога звертається увага на педагогічну техніку як «вміння організувати себе, посилювати внутрішнє збудження і гальмування та зацікавлювати, навіювати, надихати і стримувати аудиторію; володіти культурою і технікою мовлення, міміки, жестів; вираз обличчя, голос, інтонація» [5].

Для ефективного засвоєння змісту з «Основ красномовства» і формування комунікативної компетентності та ціннісних орієнтацій у майбутніх педагогів використовуємо поєднання раціонального та емоційного, логічного та художнього (образного) слова, щоб розбудити душу, уяву у слухачів і розвивати у студентів творчу активність, виявляти зацікавленість до навчального предмета, спонукати до творчості, саморозвитку. Визначний педагог мистецтва красномовства 19 століття М. Кошанський писав: «Якщо красномовство розуму з'єднається з красномовством серця, то майже немає сил їм протистояти» [7, с. 31].

Висновки і перспективи подальших

досліджень. Отже, при викладанні курсу «Основи красномовства» акцентуємо увагу:

– на історії красномовства, промовах риторів, щоб пізнаючи творчу майстерню промовців минулого і сучасності, студенти розкривали для себе їх педагогічну майстерність і вміння володіти аудиторією слухачів;

– на виробленні у майбутніх педагогів комунікативної компетентності, тобто вміння комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях під час сприймання, відтворення і створення висловлювань (тексту) з дотриманням мовленнєвого етикету та виступати публічно;

– на формуванні духовного світу педагога шляхом засвоєння класичної та національної риторичної спадщини мислителів давнього і сучасного світу про ораторське мистецтво, шляхом прилучення через мову до культурних надбань рідного народу і людства.

Випускник вищого навчального закладу має не лише оволодіти складовими професіограма педагога, бути компетентним в професійній галузі, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути компетентним при вирішенні будь яких завдань, які ставить перед ним життя.

Подальші дослідження повинні розглядати міждисциплінарні, інтегровані зв'язки курсу «Основи красномовства» з навчальними дисциплінами освітньо-професійної програми при формуванні фахових, професійних компетентностей майбутніх педагогів, а також застосування компетентнісного підходу при підготовці фахівців галузі знань «Педагогічна освіта», що сприятиме їх конкурентоспроможності, мобільності в нових умовах.

При сучасних інтеграційних процесах, при тотальній комп'ютеризації, поширенні мереж Інтернету, мобільного зв'язку набуває нової суті живе слово. «Заговори, щоб я тебе побачив» – ця Сократова мудрість пережила віки, і в мовленні кожної людини розкривається

особистість: широта світогляду, глибина думки, інтелекту, фахова компетентність. Тому є дуже важливим, щоб сучасні інноваційні технології ні в якому разі не замінили живе слово, радість

спілкування, духовне творче зростання особистості, професійне формування, вдосконалення майбутнього фахівця.

Література

1. Сагач Г.М. Риторика: навч. посібник [для студентів серед. і вищ. навч. закладів]. – К.: Ін Юре, 2000. – 568 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
3. Національний освітній глосарій: вища освіта / [авт.-уклад.: І.І. Бабин, Я.Я. Болюбаш, А.А. Гармаш та ін.; за ред. Д.В. Табачника, В.Г. Кременя]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
4. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: [навч. посіб] / В.М. Вандишев. – К.: Кондор, 2003. – 264 с.
5. Професіограма педагога: [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libfree.com/172151743_pedagogikaprofesiograma_suchasnogo_vchitelya.html. – Заголовок с екрана.
6. Мацько Л.І. Риторика: [навч. посіб] / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
7. Сагач Г.М. Золотослів: навч. посібник [для студентів серед. і вищ. навч. закладів] / Г.М. Сагач. – К.: Райдуга, 1993. – 378 с.

УДК 378.655:004

Матросова Инэтта Григорьевна

к. пед. н., заведующая кафедрой информационно-полиграфических технологий
Крымского института информационно-полиграфических технологий
Украинской академии печати

ВИРТУАЛЬНЫЙ МУЗЕЙ КАК ЭЛЕМЕНТ ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

В данной статье рассматриваются вопросы определения понятия «виртуальный музей», перспективы его создания и использования в высшем профессиональном техническом образовании.

Ключевые слова: *информационно-образовательная среда, виртуальный музей, история техники и технологии.*

У статті наведено визначення поняття «виртуальний музей», перспективи його створення й використання у вищій професійній технічній освіті.

Ключові слова: *інформаційно-освітнє середовище, віртуальний музей, історія техніки й технології.*

In this article are determination of “virtual museum”, prospects of its creation making and use in high-school professional technical education.